BIBLIOTEKARZ PODLASKI
1/2024 (LXII)
https://doi.org/10.36770/bp.878
ISSN 1640-7806 (print) ISSN 2544-8900 (online)
www.bibliotekarzpodlaski.pl

CC BY SA

Steliana Aleksandrova*
Uniwersytet Łódzki, Polska / University of Lodz, Poland
ORCID: 0000-0001-9917-3996

Преводна рецепция на поезията на Мария Павликовска-Ясножевска в България

The Reception of Maria Pawlikowska-Jasnorzewska's Translated Poetry in Bulgaria

Abstract: The aim of the present article is to trace the reception in Bulgaria of the works of the Polish poetess Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, who published during the interwar period. The translations of her poems into Bulgarian, published in poetry collections, anthologies, and periodicals, are extensively presented. It can be said, that the reception of the works of the poetess associated with the literary group *Skamander* was somewhat delayed in Bulgaria. Her poems were first published in 1936, fourteen years after the publication of her first poetry collection in 1922. Although this is not a significant period of time, by the time some of her works were translated into Bulgarian, eleven poetry collections by the poetess had been published. The main translators of her poetry are Slava Shtiplieva and Panayot Karagyozov. The article also examines some of the main characteristics of the poetess's work (including her preference for small poetic forms, conciseness, and the punchline), as well as the characteristics of the poetic text, that influence translation decisions. The author emphasizes the importance of the imagery of poetic language, points out the difficulties associated with translating poetry from Polish to Bulgarian, and analyzes her own translation of the poem *Pamiątki* (*Memories*). In conclusion, it can be noted that the translated works of Pawlikowska-Jasnorzewska

* Steliana Aleksandrova – mgr, asystent w Katedrze Filologii Słowiańskiej na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego; autorka m.in. artykułu: *Римите в поезията на Константи Илдефонс Галчински (особености при превода на български език)* (2023).

into Bulgarian, although originating from various poetry collections, are not sufficient for the complete and adequate presentation of the works of Polish poetess to the Bulgarian reader.

Keywords: poetry translation, Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, reception, Bulgaria.

Интересът към полската поезия в България не затихва, превеждани са стихотворения на автори от всички литературни периоди, които са публикувани в стихосбирки, различни антологии, както и в специализирани вестници и списания. Преводите са дело предимно на поети, но също така на български полонисти и на полски българисти.

Авторката на настоящата статия изследва преводната рецепция на творчеството на някои от представителите на Млада Полша, а също така и на междувоенното двадесетилетие и разглежда начина, по който е представена поезията на Леополд Стаф, Болеслав Лешмян, Юлиан Тувим, Константи Илдефонс Галчински и Мария Павликовска-Ясножевска, при това се съсредоточава върху анализа на превода на римувани стихове, като интерес представляват по-специално силабическото и силаботоническото стихосложение.

Целта на този текст е да се проследи рецепцията[1] в България на творчеството на полската поетеса Мария Павликовска-Ясножевска, която публикува в периода между двете световни войни, да се анализират особеностите при превода на поезия от полски на български език, да се отбележат специфичните черти, които следва да бъдат взети под внимание при превода, а също така да се посочат трудностите, пред които са изправени преводачите.

1 Въпросът за рецепцията на поезията на Мария Павликовска-Ясножевска не е проучен в достатъчна степен. В статията на Мариана Шопова се разглежда този проблем, като авторката се съсредоточава върху анализа на проблемите на ритъма и римата при превода на български език, виж: М. Шопова, *Лириката на Мария Павликовска-Ясножевска в превод на български: проблеми на ритъма и римата*, [в:] *Съвременно образование и чужд език*, Велико Търново 2006, с. 54–65. За преводите на Панайот Карагьозов пише и Камен Рикев, виж: К. Рикев, *Панайот Карагьозов и малките форми*, [в:] *Славяните. Общество, религия, култура. Юбилеен сборник в чест на 60-годишнината на професор дфн Панайот Карагьозов*, съст: К. Бахнева, А. Бурова, Д. Григоров, Е. Даданова, С. Димитрова, В. Пирова, К. Рикев, Л. Терзийска, И. Христова, София 2012, с. 472–477.

Може да се каже, че рецепцията в България на поезията на свързаната с литературната група *Скамандър*[2] поетеса в известен смисъл е закъсняла. За пръв път стихотворения на авторката са публикувани през 1936 година, т.е. четиринайсет години след излизането от печат на първата ѝ стихосбирка *Niebieskie migdały* през 1922 година. В действителност това не е голям период от време, но от друга страна, до момента на превода на някои от произведенията ѝ на български език са издадени цели единайсет стихосбирки на поетесата: *Niebieskie migdały* (1922); *Różowa magia* (1924); *Pocałunki* (1926); *Dancing. Karnet balowy* (1927); *Wachlarz* (1927); *Cisza leśna* (1928); *Paryż* (1929); *Profil białej damy* (1930); *Surowy jedwab* (1932); *Śpiąca załoga* (1933); *Balet powojów* (1935)[3].

Първите преводи са дело на българската поетеса и преводачка Слава Щиплиева[4], която превежда трийсет творби, като почти всички произлизат от една стихосбирка на полската авторка: *Śpiąca załoga*. Те са публикувани в София през 1936 година със заглавие: *Засада*[5]. Книгата съдържа следните стихотворения: *Спящата стража*; *Плячка*; *Чифт канарчета*; *Cumulus*; *Secesia*; *Чужбина*; *Театър I*, *II*; *Перлите на дъбовата слабост*; *Lunaria Bennis*; *Светия стар лакей – Ян*; *Епитафия на летците*; *Дъбовите листа*; *Катеричката*; *Кукувица и влюбени*; *Камбанарията*; *Минзухари*; *Самоубийството на дъба*; *Планински трън*; *Еснафски бюфет*; *Образец на добродетел*; *Мъгла*; *Добро раждане*; *Катафалка*; *Към снега*; *Прозорчето на бедните*; *Правото на нероденитe*; *Чакалнята на адвоката*; *Море*; *Гнездо*; *На столетницата*; *Есен*. Преводът *Правото на нероденитe* е публикуван през същата година също така в *Наша струя*[6].

2 „W kręgu oddziaływania Skamandra rozwijała się twórczość Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej" (S. Jaworski, *Literatura lat 1918–1939,* [w:] *Historia literatury polskiej w zarysie*, tom 2, pod redakcją M. Stępnia i A. Wilkonia, Warszawa 1989, s. 108; по този въпрос виж също: M. Głowiński, J. Sławiński, *Polska poezja okresu międzywojennego. Antologia, Część I*. Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1987, s. 214, а също така и: J. Kwiatkowski, *Dwudziestolecie międzywojenne,* Warszawa 2002, s. 57.

3 Виж: M. Głowiński, J. Sławiński, цит. съч., с. 214.

4 Шопова смята, че сборникът с преводи на ученичката на Боян Пенев, Слава Щиплиева, не предизвиква нужното внимание, не на последно място заради качеството на преводите, виж: М. Шопова, цит. съч., с. 55.

5 Виж: M. Ясножевска, *Засада*, превод от полски С. Щиплиева, София 1936.

6 Виж: „*Наша струя*" 1936, № 5–6 с. 89–91.

Следващата стихосбирка, която съдържа преводи на български език на произведения на Павликовска-Ясножевска, излиза от печат цели петдесет и пет години след преводите на Слава Щиплиева. През 1991 година е публикуван сборникът *Целувки: избрана лирика*[7], в който са включени преводи на българския полонист Панайот Карагьозов, който е един от малкото преводачи на творчеството на полската поетеса. В действителност негови преводи на стихотворения на тази авторка са издадени от печат и преди това, но става дума само за няколко творби, които са публикувани в списания и вестници[8]. Стихосбирката *Целувки* съдържа четиридесет и седем преводни стихотворения: *Времето – шивач сакат*; *Цветове*; *Портрет*; *Откраднато стихотворение*; *Здрач край морето*; *Жена в морето*; *Сигурност*; *Отплуване*; *Любов*; *Лъвове в клетка*; *Телеграма*; *Нощна пеперуда*; *Предвзетата*; *Крави*; *Снимка*; *Сляпа*; *Буря*; *Ника*; *Есен*; *Дни*; *Октомври*; *Просяк*; *Старец*; *Баба*; *Жена, която чака*; *Мис „Америка“*; *Страх*; *Куршум от револвер*; *Прецъфтялата танцьорка*; *Предпролет*; *Викът на джазбанда*; *Изгубеният танцьор*; *Трябва да се ходи с маска*; *Лелите*; *Любов*; *Пеперуди*; *Ние, конете*; *Париж*; *Мравка*; *Прилеп*; *Молец*; *В паяжината*; *Всичко зависи от тебе*; *Мълчащият любовник*; *Свареното гнездо*; *Самоубийството на дъба*; *Рози за Сафо*. Оригиналите са избрани от осем стихосбирки[9] на авторката, като по-голямата част от тях, по-точно двайсет и три, произлизат от стихосбирката *Pocałunki*. Останалите стихосбирки, които са представени са: *Niebieskie migdały*, *Dancing*. *Karnet balowy*; *Wachlarz*; *Paryż*; *Profil białej damy*; *Śpiąca załoga*; *Krystalizacje*.

През 1993 година излиза следващата стихосбирка, съставена от Карагьозов: *Вкусът на любовта*[10], съдържаща двайсет и два негови превода, които са включени и в споменатия по-горе поетически сборник. Макар и в различна последователност, почти половината стихотворения са публикувани в същия вид като преди. За дванайсет от тях преводачът е

7 Виж: М. Павликовска-Ясножевска, *Целувки: избрана лирика*, превод от полски П. Карагьозов, София 1991.

8 В „Море 1985“ са публикувани стихотворенията: *Страх*; *Изгубеният вятър*; *Лелите*; *Пеперуди*; *Свалено гнездо*, „Панорама“ 1989 № 1: *Отплуване*; *Снимка*; *Сляпа*; *Октомври*, а във „Век 21“, бр. 21: *Из „Париж”*.

9 Шопова посочва, че макар и малка като обем, стихосбирката „Целувки“ обхваща стихове от различните творчески периоди на поетесата, виж: М. Шопова, цит. съч., с. 55.

10 Виж: М. Павликовска-Ясножевска, *Вкусът на любовта*, превод от полски П. Карагьозов, София 1993.

представил нови варианти, но в седем от преводите промените, които е направил, са малки. Например в стихотворението *Сигурност* е изменен словоредът на думите в края на първия стих: от *Боите се за мене? Животът е океан* на *Боите се за мене? Животът океан е*. По-значителни са промените в произведението *Времето – шивач сакат*, като тук преводачът предлага изцяло нов вариант на превода[11]. Почти напълно са променени и преводите на *Нике*; *Лелите*; *Самоубийството на дъба* и *Трябва да се ходи с маска*. Т.е. в тези случаи преводачът се стреми да предложи подобрена версия на предишните си преводи[12].

Преводи на Карагьозов са включени също и в антологията на полската поезия от междувоенното двадесетилетие, която е съставена от него: *Полската поезия между двете световни войни*[13]. За първи път е издадена в София през 1996 година, като първото издание съдържа трийсет и пет произведения, които вече са публикувани и преди това, единствената разлика е, че в *Из „Париж“* включва превод на повече фрагменти, отколкото в първия вариант. Интересното е, че до някои от преводите са посочени и оригиналните текстове, като това позволява лесно да бъде направено сравнение между тях (*Цветове*; *Здрач край морето*; *Крави*; *Нике*; *Куршум*

11 Сравни:

[...] Веднага викнах: „Ах! От тази тъкан искам рокля аз!“.
Но времето – шивач сакат – прибра назад неземния атлаз.
“На небесата е продаден целият плат,
видялите го са блажени –
по-голямо щастие да не търсят на този свят!“ [...]
(в стихосбирката *Целувки*)
[...] Извиках бързо: „Тази тъкан за роклята си искам аз!“
Но времето – шивач сакат – прибра неземния атлаз.
„На небесата е продаден – ми каза – целият този плат,
виделите го са блажени –
та по-голямо щастие да не очакват в този свят.“ [...]
(в стихосбирката *Вкусът на любовта*)

12 Според Озеров: „Преводите на едно и също стихотворение се съчетават, конкурират, взаимно се допълват или отричат. Новият опит има смисъл тогава, когато изцяло или до голяма степен се отменя, замества старият превод“. (Л. Озеров, *Мисли, породени от дългогодишния ми опит*, [в:] *Специфика на поетичния превод. Материали от седмата двустранна българо-съветска среща в София 5–6.X.1982*, София 1985, с. 23).

13 Виж: М. Павликовска-Ясножевска, *Стихотворения*, превод от полски П. Карагьозов, [в:] *Полската поезия между двете световни войни*, предговор и съставителство П. Карагьозов, София 1996, с. 121–140.

от револвер; *Трябва да се ходи с маска*; *Самоубийството на дъба*). Следва да се отбележи също така и фактът, че в антологията са представени вариантите на стихотворенията от стихосбирката *Целувки*, т.е. преводачът не включва новите варианти от *Вкусът на любовта*, а решава да се върне към предишните версии, като при следващите антологии и сборници със стихове той отново се спира на първоначалните версии.

За втори път горепосочената антология е издадена през 2019[14] година и съдържа същите произведения, включени в предишното издание. Единствените промени, които се забелязват, са незначителни модификации на два превода (*Прецъфтялата танцьорка*; *Любов*), а също така съставителят е променил разположението на някои от стихотворенията (*Отплуване*; *Молец*). Тук също са включени и някои от оригиналите.

В излязлата от печат през 2010 година антология *Фрашки и целувки*[15] са поместени преводи на Карагьозов на произведения на Ян Кохановски, Ян Щаудингер и Мария Павликовска-Ясножевска. Преводачът включва четирийсет и шест превода на нейни стихове, които са публикувани и преди това, като в някои от тях прави малки промени (например в *Есен*; *Лелите*). През същата година Панайот Карагьозов помества в книгата си, посветена на полската литература,[16] дванайсет свои превода, които вече са публикувани преди това.

Негови преводи съдържа и специалният брой на „Литературен вестник“[17] (бр. 34/2018 година), издаден под редакцията на Маргрета Григорова и Кристиян Янев и посветен на полската литература от междувоенното двадесетилетие. Това са стихотворенията: *Лъвове в клетка; Любов; Нике; Лелите; Из Рози за Сафо; Ние, конете; Сваленото гнездо; Молец*, които са взети от първото издание на антологията *Полската поезия между двете световни войни*, излязла от печат през 1996 година.

14 Виж: М. Павликовска-Ясножевска, *Стихотворения*, превод от полски П. Карагьозов, [в:] *Полската поезия между двете световни войни*, предговор и съставителство П. Карагьозов, София 2019, с. 182–200.

15 Виж: М. Павликовска-Ясножевска, *Стихотворения*, превод от полски П. Карагьозов, [във:] *Фрашки и целувки. Стихове от Ян Кохановски, Мария Павликовска-Ясножевска и Ян Щаудингер*, София 2010, с. 13–31.

16 Виж: П. Карагьозов, *Календари, мъченици и поети. Статии по полска история и литература*, София 2010, с. 164–172.

17 Виж: М. Павликовска-Ясножевска, *Стихотворения*, превод от полски П. Карагьозов, „Литературен вестник“ 2018, бр. 34, с. 14, 41.

Като цяло Карагьозов превежда около петдесет произведения от различни стихосбирки на полската поетеса. В повечето случаи публикуваните отново негови преводи почти не се различават един от друг или се различават незначително, като са променени отделни думи или техният словоред. Единствено в стихосбирката *Вкусът на любовта* той представя почти изцяло нови варианти на пет от стихотворенията, но при издаването на преводите след това, той се връща към първоначалните си версии на преводите.

Освен посочените по-горе стихотворения е преведено и произведението *Pamiątki* (*Спомени*) в рамките на конкурс за студентски преводи на поезия, организиран от Съюза на преводачите в България през 2000, като в сборника *Пресътворение III*[18] са издадени два превода, отличени в този конкурс, единият е на Габриела Павлова, а другият – на авторката на настоящата статия, който е преиздаден по-късно и в гореспоменатия брой на „Литературен вестник“[19], посветен на полската литература в периода между двете световни войни.

При анализа на рецепцията на творчеството на Мария Павликовска-Ясножевска трябва да бъдат отбелязани някои от специфичните черти на нейните произведения, които затрудняват преводачите и оказват влияние върху техния избор и преводаческите им решения. От особено голямо значение в този смисъл е предпочитанието ѝ към малките поетически форми, лаконичността и поантата[20].

18 Виж: М. Павликовска-Ясножевска, *Спомени*, превод от полски Г. Павлова, [в:] *Пресътворение III, преводна лирика*, под редакцията на П. Христов, М. Шопова, Велико Търново 2001, с. 15 и М. Павликовска-Ясножевска, *Спомени*, превод от полски С. Данкова, [в:] *Пресътворение III, преводна лирика*, под редакцията на П. Христов, М. Шопова, Велико Търново 2001, с. 13.

19 Виж: М. Павликовска-Ясножевска, *Спомени,* превод от полски С. Александрова, „Литературен вестник“ 2018, бр. 34, с. 14.

20 По мнението на Яворски: „Pawlikowska jest mistrzynią poetyckiej pointy i miniatury“ (S. Jaworski, цит. съч., с. 108). Анализирайки творчеството на поетесата, Квятковски разглежда и стихосбирката *Pocałunki*, като отбелязва, че: „Tom ten, składający się niemal wyłącznie z wierszy czterowersowych, stanowi najbardziej wyrazisty przykład zarówno sławnej „minituarowości” tej poezji (...), jak świetności niespodziewanych, zaskakujących point, w których Pawlikowska była mistrzynią“ (J. Kwiatkowski, цит. съч., с. 79). Карагьозов посочва, че: „Славата на най-изявена представителка на усилията за равноправие на жените в сферата на изкуството и любовта още приживе си спечелва виртуозката на лаконичността и поантата Мария Павликовска-Ясножевска“ (П. Карагьозов, *Полската поезия между двете световни войни*, [в:] *Полската поезия между двете световни войни*, предговор и съставителство П. Карагьозов, София,.с. 45).

Следва да бъдат посочени и трудностите при превода на поезия, а също така характерните черти на превода на поетически текстове от полски на български език. Ограниченията при стихотворния превод, породени от спецификата на стихотворната реч, пред които е изправен преводачът, са много повече, отколкото при превода на проза. Тези ограничения са свързани с необходимостта да се пресъздаде поетическата творба на чужд език, като се вземат под внимание всичките ѝ съставни части, сред които са например особеностите на римите на оригинала и видът на стихосложението, при това задачата на преводача е да предаде и естетическото въздействие на оригиналното произведение.

Ритъмът, строго определената композиция, повторяемостта на еквивалентни единици в стиха, доминиращата естетическа функция на изказването, наситената образност, експресивните средства като отличителни черти на стихотворната реч, водят до трудности при тяхното предаване при превода. Тези затруднения са свързани и с факта, че посочените характерни черти на поезията функционират като неделима цялост, нейните смислови и формални елементи не могат да бъдат разделени един от друг, а следва да бъдат взети под внимание и предадени в тяхната единност в преводния текст. Това единство има голямо значение и влияние при превода и определя многобройните изисквания по отношение на еквивалентността на преводния текст.

За поезията са присъщи емоционалните преживявания, засилената субективност, художествената образност и въздействието на въображението. Образността[21] на поетическата реч, съчетана с изразителност, е не-

21 Ликоманова подчертава значимостта на образността на поезията: „В семантичен план поезията твърде често представлява съчетание на несъчетаеми същности – образи. Тези образи следва да бъдат преведени на друг език. Образите със своята необичайност представляват различен тип метафори и метонимии в оригиналния стих и като такива следва да бъдат пренесени в преводната култура. Съотношението между образа и езиковите изрази, които го оформят, е това, което осмисля превода на поезия като поезия, а не като проза“ (И. Ликоманова, *Славяно-славянският превод. Лингвистичен подход към художествения текст*, София 2002, с. 80). Васева смята, че най-важният компонент на стихотворението е поетическият образ и заради това една от основните задачи на преводача е да възпроизведе адекватно образите в оригинала, тъй като от това зависи дали идейно-образното съдържание ще бъде запазено, виж: И. Васева, *Стилистика на превода. (Специфика на различни видове и жанрове текст)*, София 1989, с. 292). Иржи Леви също подчертава значението на образите в поезията, като посочва, че различията между поезията и прозата се отнасят за цялата художествена структура на произведението. В прозата конструктивна единица е напълно развита мисъл, а в поезията това е по-скоро определен мотив, изразен ☞

изменна нейна характеристика, независимо от особеностите на дадената епоха в нейното развитие. Образите, присъстващи в оригиналната творба, следва да бъдат предадени при превода, което често затруднява преводача на поезия, тъй като той е ограничен от останалите особености на поетическата реч, сред които са ритъмът и римата.

Като пример за проблемите, свързани с пресъздаването на всички образи в оригинала, може да послужи преводът на авторката на настоящата статия.

PAMIĄTKI	**СПОМЕНИ**
Niebieskie oczy, krągłe paciory, kąpane w niebie w dawne wieczory, leżą w komodzie, w starej szufladzie – kurz na nie pada, warstwą się kładzie...	Очи тъй сини, кръгли мъниста, като небе вечерно и чисто. лежат прибрани много отдавна. Прахът отгоре сипе се бавно.
Pocałowania, słodkie pieszczoty, pachnące jeszcze wonią tęsknoty, z dala od ludzi, z dala od zgiełku, na dnie szuflady więdną w pudełku.	Незабравими сладки целувки, с тъга пропити още милувки, във скрина стар, от всичко далече, в кутия вехнат сигурно вече.
I nic już więcej, tylko dwie róże, i jedno słowo złote i duże, zwinięte w papier leży w ukryciu – może się przydać jeszcze raz w życiu.	И нищо друго, рози две само, освен тях – дума златна, голяма, лежи така, прилежно увита, докато пак не бъде открита.
Maria Pawlikowska-Jasnorzewska[22]	Мария Павликовска-Ясножевска[23] (превод: Стелиана Александрова)

Оригиналът се състои от три строфи с по четири стиха, като всеки един стих съдържа по десет срички. При превода тази особеност е запазена, като

☞ с дадени образи. Като при превода преводачът трябва да обърне повече внимание именно на образите, също така да съумее да съхрани поетическия стил на оригиналното произведение, виж: И. Леви, *Искусство перевода*, Москва 1974, с. 239, 240, 251.

22 Виж: M. Pawlikowska-Jasnorzewska, *Wiersze*, Toruń 1994, s. 11–12.

23 Виж: М. Павликовска-Ясножевска, *Спомени*, превод от полски С. Александрова, [в:] „Литературен вестник“ 2018, бр. 34, с. 14.

е избегната една от сериозните трудности, пред които е изправен преводачът, свързана с това, че се получава известно удължаване на стиха, поради членуването и изразяването на синтактичните отношения с помощта на предлози в българския език. Заради преводаческото решение стиховете при превода също да се състоят от десет срички, не са предадени всички образи, присъстващи в оригиналното произведение[24]. Детайлният анализ показва, че изцяло отсъстват или не са предадени съвсем точно следните образи: *kąpane w niebie w dawne wieczory* (във 2 стих на 1 строфа), *leżą w komodzie, w starej szufladzie* (в 3 стих на 1 строфа), (kurz) *warstwą się kładzie* (в 4 стих на 1 строфа), *z dala od ludzi, z dala od zgiełku* (в 3 стих на 2 строфа), *na dnie szuflady* (в 4 стих на 2 строфа), *zwinięte w papier* (в 3 стих на 3 строфа), при което е променено мястото в стихотворението на някои от тях, за да се спази броят на сричките или за да се открие подходящата рима.

Римите в оригиналния текст са двойни, съседни – римуват се 2 последователни стиха (ААББ) и точни[25] (напр. *paciory – wieczory*, *szufladzie – kładzie*, *pieszczoty – tęsknoty*, *zgiełku – pudełku*). Всички рими са женски – с ударение на втората сричка от края на стиха, като това е свързано с прозодичните особености на езика на оригинала. С оглед на факта, че в полския език ударението пада предимно на предпоследната сричка от думата, преобладаващият брой рими са женски[26], т.е. завършващи на неударена сричка.

При превода[27] римната схема е запазена (*мъниста – чисто*, *отдавна – бавно*, *целувки – милувки*, *далече – вече*, *само – голяма*, *увита – открита*),

24 Ликоманова определя поетическия текст като многопластов, защото в него функционират едновременно различни по значимост елементи, сред които езикови асоциации между различни картини, езикови аналогии, които формират поетичната образност и други. Задачата на преводача е да пренесе всеки един от тези елементи на другия език съобразно неговите специфики, като много рядко това може да се осъществи по отношение на всичките измерения на поетическия текст (И. Ликоманова, цит. съч., с. 263).

25 „При точната рима звуковото съвпадение започва от ударената гласна и обхваща всички звукове до края на думата“ (С. Филипова, *Речник по стихознание*, София 2010, с. 239).

26 „Наличието на женски рими в един език се определя от различни фактори. Така в италианския и полския език доминиращи са женските рими, тъй като ударението на думите в тях е неподвижно и постоянно на предпоследната сричка“ (С. Филипова, *цит. съч.*, с. 109).

27 От значение при превода е видът на римата, който се определя от особеностите на дадения език. Невинаги неговите характеристики позволяват на преводача да предаде особеностите на всички рими на оригиналната творба. Видът им може да предизвика затруднение при откриването от страна на преводача на подходящите рими.

като римите също са женски[28], но някои от тях са неточни. Наличието на неточни рими е свързано с факта, че възможностите за римуване, характерът и съотношението на римите в двата езика се различават. Счита се, че полският език с падежните си форми има повече възможности за римуване от българския.

Авторката на настоящата статия е сред малкото преводачи на поезията на Мария Павликовска-Ясножевска, като нейно дело е единствено анализираният по-горе превод. Същото стихотворение е преведено и от Габриела Павлова, която не е превела други произведения на полската поетеса. Единствените други двама преводачи са Слава Щиплиева, която превежда трийсет творби, и Панайот Карагьозов, който публикува най-много преводи – близо петдесет стихотворения, някои от които са издавани по няколко пъти, най-често без да се представя нова преводаческа версия (с малки изключения).

Като заключение на анализа на рецепцията на поезията на Павликовска-Ясножевска може да се посочи, че преведените на български език нейни произведения, въпреки че произлизат от различни стихосбирки, не са достатъчни за пълното и адекватното представяне на творчеството на полската поетеса пред българския читател.

Bibliografia

Głowiński M., Sławiński J., *Polska poezja okresu międzywojennego. Antologia*, Część I, Wrocław–Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1987.

Jaworski S., *Literatura lat 1918–1939*, [w:] *Historia literatury polskiej w zarysie*, tom 2, pod redakcją M. Stępnia i A. Wilkonia, Warszawa 1989.

Kwiatkowski J., *Dwudziestolecie międzywojenne,* Warszawa 2002.

Pawlikowska-Jasnorzewska M., *Wiersze*, Toruń 1994.

Filipova S., *Rechnik po stihoznanie,* Sofia 2010.

Jasnorzewska M., *Zasada*, prevod ot polski S. Shtiplieva, Sofia 1936.

Karagyozov P., *Kalendari, machenici i poeti. Statii po polska istoria i literatura*, Sofia 2010.

Karagyozov P., *Polskata poezia mezhdu dvete svetovni voyni*, [v:] *Polskata poezia mezhdu dvete svetovni voyni*, predgovor i sastavitelstvo P. Karagyozov, Sofia 2019.

28 Избегнато е въвеждането на мъжки рими (с ударение на последната сричка), които отсъстват в оригинала. Похватът за замяната на женските рими с мъжки е често срещан при превода на поезия от полски на български език.

Levy J., *Iskustvo perevoda*, Moskwa 1974.

Likomanova I., *Prevodat mezhdu teoriyata i praktikata,* Sofia 2002.

Likomanova I., *Slavyano-slavyanskiyat prevod. Lingwistichen podhod kam hudozhestvenia tekst,* Sofia 2006.

Ozerov L., *Misli, porodeni ot dalgogodishnia mi opit,* [w:] *Spetsifika na poetichnia prevod. Materiali ot sedmata dvustranna balgaro-savetska sreshta v Sofia 5–6.X.1982*, Sofia 1985.

Pawlikowska-Janorzewska M., *Tseluvki: izbrana lirika,* prevod ot polski P. Karagyozov, Sofia 1991.

Pawlikowska-Janorzewska M., *Vkusat na lyubovta*, prevod ot polski P. Karagyozov, Sofia 1993.

Pawlikowska-Janorzewska M., *Stihotvorenia,* prevod ot polski P. Karagyozov, [v:] *Polskata poezia mezhdu dvete svetovni voyni*, predgovor i sastavitelstvo P. Karagyozov, Sofia 1996.

Pawlikowska-Janorzewska M., *Spomeni,* prevod ot polski G. Pavlova, [v:] *Presatvorenie III, prevodna lirika,* pod redaktsiyata na P. Hristov, M. Shopova, Veliko Tarnovo 2001.

Pawlikowska-Janorzewska M., *Spomeni,* prevod ot polski S. Dankova, [v:] *Presatvorenie III, prevodna lirika,* pod redaktsiyata na P. Hristov, M. Shopova, Veliko Tarnovo 2001.

Pawlikowska-Janorzewska M., *Stihotvorenia,* prevod ot polski P. Karagyozov, [v:] *Frashki i tseluvki. Stihove ot Jan Kochanowski, Maria Pawlikowska-Jasnorzewska i Jan Sztaudynger*, Sofia 2010.

Pawlikowska-Janorzewska M., *Stihotvorenia,* prevod ot polski P. Karagyozov, [v:] "Literaturen vestnik", 2018, br. 34.

Pawlikowska-Janorzewska M., *Spomeni,* prevod ot polski S. Aleksandrova, [v:] "Literaturen vestnik", 2018, br. 34.

Pawlikowska-Janorzewska M., *Stihotvorenia,* prevod ot polski P. Karagyozov, [v:] *Polskata poezia mezhdu dvete svetovni voyni*, predgovor i sastavitelstvo P. Karagyozov, Sofia 2019.

Rikev K., *Panayot Karagyozov i malkite formi,* [v:] *Slavyanite. Obshtestvo, religia, kultura. Yubileen sbornik v chest na 60-godishninata na Panayot Karagyozov*, sast. K. Bachneva, A. Burova, D. Grigorov, E. Daradanova, S. Dimitrova, V. Pirova, K. Rikev, L. Terziyska, I. Hristova, Sofia 2012.

Shopova M., *Lirikata na Maria Pavlikovska-Jasnorzewska v prevod na balgarski: problemi na ritama i rimata,* [v:] *Savremenno obrazovanie i chuzhd ezik,* Veliko Tarnovo 2006.

Stoyneva E., Dimitrova M., Karadachka-Simeonova Yu., *Polski avtori, prevedeni na balgarski ezik 2009–2020*, Sofia 2020.

Vaseva I., *Stilistika na prevoda (Spetsifika na razlichni vidove i zhanrove tekst)*, Sofia 1989.

Yanakieva E., Panayotova B., Yanachkova R., Pishuteva M., *Polski avtori, prevedeni na balgarski ezik 1894–2008*, Sofia 2009.